

MUDr. Celestýn František Xaver Opitz

(1810–1866)

Celestýn Opitz je považován za zakladatele a průkopníka éterové anestezie v historických českých zemích. Ačkoliv prvé dokumentované použití éteru bylo o 2 dny dříve v Brně (Dr. Göttinger), jeho význam spočívá v tom, že jím provedené anestezie byly popsány v odborné literatuře, navíc publikované uznávanými lékaři. Medaile s jeho jménem je udělována jako nejvyšší ocenění jak Českou společností anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny, stejně tak nezávisle jako stejnojmenné uznání řádu milosrdných bratří Hospitálského řádu sv. Jana z Boha.

Celestýn Opitz se narodil 25. února 1810 v Hermsdorfu (nyní Heřmánkovice) u Broumova v rodině chudého rolníka. Po absolvování humanistického gymnázia v Brně se rozhodl ve svých 20 letech se souhlasem vrchnosti pro vstup do řádu milosrdných bratří v Pražském konventu na Františku, kde také roku 1833 složil věčné sliby. Členství v řádu byl jediný způsob, jak mohl jako nemajetný naplnit svou touhu pomáhat nemocným.

Od počátku svého působení v nemocnici se nechával fascinovat lékařskou vědou a toužil vystudovat medicínu a stát se lékařem. V prvních letech své praxe působil především v řádové nemocnici ve Valticích, později ve Vídni a dále pak v Budapešti. Poté se vrátil do Prahy, kde se dal zapsat na Karlovu Univerzitu na studium chirurgie. Roku 1841 (jinde se uvádí 1842) zde získal titul magistr a odešel do nemocnice milosrdných bratří v Novém Městě nad Metují. Do Prahy se opět vrátil roku 1845, kde působil pod vedením tamního profesora Hally a primáře Dr. Hofmeistera v nemocnici Milosrdných bratří Na Františku. Ta měla tou dobou tak dobrou pověst, že do ní byli posíláni na praxi studenti lékařské fakulty.

Informaci o celosvětově první úspěšné éterové narkóze, kterou provedl v Bostonu (USA) Wiliam T. G. Morton dne 16. 10. 1846, získal podivuhodně brzo pravděpodobně od řádového bratra Patrika, který měl být svědkem oné události. Druhá možnost je, že zpráva o objevu přišla z Vídně. Opitz pečlivě ověřoval účinnost a použitelnost éteru na zvířatech a poté na zdravých dobrovolnících. O jeho přípravách věděl i tehdejší přednosta chirurgické kliniky prof. František Piřha (1810–1875). F. Piřha byl hlavním reprezentantem první pražské lékařské školy, proslulý chirurg, jehož přednášky a skvělé operační výkony lákaly na fakultu a jím vedenou kliniku podle tehdejších zdrojů i mnoho cizinců. Protože F. Piřha se zprvu asi obával aplikovat zcela nový a v klinice dosud neověřený postup na pacientech kliniky, prvenství v Praze získal C. F. Opitz, který v řádové nemocnici

MUDr. Celestýn František Xaver Opitz

(1810–1866)

Milosrdných bratří Na Františku přesvědčil pro znecitlivění éterem pro operační výkony chirurga Dr. F. Hofmeistera.

Dne 6. 2. 1847 demonstroval C. Opitz éterové znecitlivění úspěšně na neoperovaných dobrovolnících a následujícího dne, 7. 2. 1847, byli úspěšně operováni první nemocní v celkové inhalační éterové anestézii. Nejprve to byly menší výkony (extrakce zubu a excize velkého vředu), později i závažnější operace s vynikajícím výsledkem. Po jejich úspěchu se začala éterová anestezie používat i na chirurgické klinice lékařské fakulty vedené prof. Piřhou. První rozsáhlejší zprávu o éterové anestezii publikoval v roce 1847 Dr. Josef Halla (1841–1887), pozdější profesor a primář Všeobecné nemocnice v Praze, v časopisu pražské lékařské fakulty *Vierteljahrschrift für die praktische Heilkunde* pod názvem „O vdechování éteru – přehledný souhrn dosud o tom známého“. Uvedl, že do 20. dubna 1847 provedl Opitz 186 celkových éterových anestézií. Dále Halla napsal, že éter začal používat i prof. Piřha a další nemocnice v Hradci Králové, Litoměřicích, Lokti aj. Samotný C. Opitz o éterové anestezii nic nepublikoval, dokonce jeho jméno se s výjimkou zprávy Dr. Hally nevyskytuje ani v člancích F. Piřhy, ani jiných chirurgů. Příčinou může být, že byl jen magistrem chirurgie, případně že k úspěchu došlo mimo slavnější kliniku. Jeho práce však byla uznána a roku 1849 mu byl císařem propůjčen zlatý kříž za zásluhy.

Z dostupných pramenů vyplývá, že C. Opitz byl nesmírně pilný a pracovitý. V roce 1854 po dokončení teoretických studií byl na Vídeňské univerzitě promován na doktora medicíny. O tři roky později se po návratu do Čech stal převorem pražského konventu a o další čtyři roky později dokonce provinciálem nad 20 konventy tehdejší rakousko-české provincie. V roce 1866 mu byl udělen rytířský kříž řádu Františka Josefa I. V prosinci ještě téhož roku ve Vídni zemřel dle údajů na přepracování.

Dne 17. února 1995 byla na Nemocnici Na Františku instalována pamětní deska s odkazem „Anesteziologům věnuje MSM“

Text na pamětní desce:

MUDr. Celestýn František Xaver Opitz

(1810–1866)

IN REGNO BOHEMIAE
PER HUNC HOMINEM ILLUSTRISSIMUM
DIE 7 MENSIS FEBRUARII 1847
IN HOC NOSOCOMIO PERACTAE.

Pamětní deska na budově OÚ Heřmánkovice byla slavnostně odhalena dne 18. 6. 2004 za účasti zástupců České společnosti anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny, řádu Milosrdných bratří svatého Jana z Boha a občanů obce.

Text na pamětní desce:

**Rodák z Heřmánkovic
bratr František Celestýn Opitz**

*** 25. 2. 1810 - † 7. 12. 1866**

**člen řádu Milosrdných bratří sv. Jana z Boha podal jako první
v Čechách v nemocnici Na Františku v Praze éterovou narkózu.**

Stalo se tak dne 7. 2. 1847

**(W. T. G. Morton provedl anestézii 16. 10. 1846 v Bostonu jen o 4
měsíce dříve)**

**Bratr Celestýn Opitz zahájil u nás bezbolestné operování, když
odstranil strašlivé útrapy ostří chirurgického nože.**

Jeho zásluha je nekonečná.

**Česká společnost anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny
Obec Heřmánkovice**

Cena Celestýna Opitze je ocenění udělované za vzor v péči o nemocné a jinak potřebné (za příkladnou práci v oblasti zdravotnictví a sociálních služeb, hospitalitu). Cenu každoročně uděluje řád milosrdných bratří (Hospitálský řád sv. Jana z Boha) v České republice, a to vždy v druhé polovině roku v pražském kostele sv. Šimona a Judy u Nemocnice Na Františku v Praze. První předání cen proběhlo v roce 2010 ke 200. výročí narození Celestýna Opitze.

Medaile Františka Celestýna Opitze je nejvyšším oceněním udělovaným na půdě ČSARIM významným osobnostem oboru, jejichž přínos pro obor byl signifikantní a celoživotní. Prvá byla udělena v r. 2007.

MUDr. Celestýn František Xaver Opitz

(1810–1866)

Zdroje:

Milosrdní bratři Čechy a Morava. Br. MUDr. Celestýn Opitz, OH. Dostupné z <https://www.milosrdni.cz/o-nas/cena-celestyna-opitze/mudr-celestyn-opitz/>

Obec Heřmánkovice. MUDr. Celestýn Opitz, OH. Dostupné z <https://www.hermankovice.cz/file.php?nid=706&oid=8758126>

Pokorný J, Bohuš O. a kol. Anesteziologie a resuscitace v České a Slovenské republice na cestě k oborové samostatnosti. Pražská vydavatelská společnost, 1996
Beran T. MUDr. Dimitrij Miloschewsky. Anest intenziv Med 2015;26(4):253

Pařízek A. Legendární anesteziolog... Anest intenziv Med 2015;26(4):254-5

